

Anette Utterbäck

Behöver vi kvinnouniversitetet i Norden?

Seminarium arrangerat av Stiftelsen Kvinneuniversitetet i Norden i samarbete med ABF, Stockholm den 29 oktober 2011

Varför behövs ett kvinnouniversitet?

Berit Ås

En utbredd uppfattning i Norge är att behovet för kvinnokamp är över. Kvinnorna har fått mer makt och då slår storsamhället tillbaka med myter och illusioner: Nu är jämställdheten här, vi behöver ingen kvinnokamp. Det går i vågor - varje gång vi tror att vi fått rättigheter som vi ska ha så slås vi tillbaka.

Varför låter man sig luras så lätt? Enligt Georg Simmel föds kvinnor och män in i två olika världar. När man närmar sig vuxen ålder så upplever man skillnaderna och möter barriärerna. Det tar tid att bli medveten om dessa barriärer. Det är likadant i nästan alla kulturer: Man lyssnar till män när det gäller kapital, militär, religion... Vi har ett stort jobb att göra för att få upp medvetenheten om processerna leder fram till detta.

Det sker genom de fem härskarteknikerna:

- Osynliggörande - Förlöjligande - Undanhållande av information – Dubbelbestraffning - Påförande av skuld och skam

Jag ska prata lite om kulturer, och vilka härskartekniker som inte bara fungerar på en-till-en relationer utan på många nivåer. Särskilt tillbakahållande av information. "Likhet" (norska för jämlikhet) och "likeverdighet" (norska för jämställdhet) är två helt olika saker. I Norge försöker man bli kvitt ordet kvinnor. Det heter inte kvinnoforskning utan könsforskning. Inte kvinnopolitik utan jämställhetspolitik. Det sista som skedde är att kriscentrum för kvinnor inte längre ska vara ett nationellt center, utan kommunalt. Och i lagen heter det "våld i nära relationer" - kvinno-ordet är borta. Social utrotning... När språket mister ett ord raderas alla associerade tankar bort. Det är genom språket vi konstituerar vår sociala verklighet. Det vi inte har ord för existerar inte. Det är en allvarlig situation. I Norge har vi en radikal politisk ledare: Han är för att män ska få samma rättigheter som kvinnor - att män ska ta över efter tre månader. Kvinnors reproduktiva rättigheter och hälsa står i fokus vare sig det handlar om att föda eller kvinnojukdomar etc. Män får inte höften ur led när de är gravida. De behöver inte gå runt med en tio kilos påsen på magen... Det tar ungefär ett år innan kvinnokroppen kommer tillbaka till den ursprungliga formen efter en födsel. Det är märkvärdigt att det är detta som kommer upp var gång det är en ny kvinnokamp - då kommer de reproduktiva rättigheterna upp som en viktig del. Jämlikhet är ett liberalt slagord som heter olika människor - samma rättigheter. Om man har två olika grupper - en med stor makt, nätverk och pengar och en annan utan

pengar och utbildning - då kan inte de använda rättigheterna på samma sätt. Om man hävdar det säger man implicit att gapet kommer öka över tid. Olikheterna kommer att öka eftersom de med mest resurser kommer att kunna utnyttja möjligheterna bäst. Det som ser som lika rättigheter på ytan kan i princip ge helt olika rättigheter. När man kom med lagen om livslångt lärande sa man att alla industrier skulle få pengar till vidareutbildning. Men det var 90 % av männen och 10 % av kvinnorna som hade rätt att delta... När åren går blir skillnaderna mellan dessa två grupper större och större... Kvinnor blir fattigare och fattigare i alla länder. 1993 skrev Ravi Batra, en indisk ekonom, en bok som handlar om myten om frihandel: "The myth of free trade: The Pooring of America". Han visade att de svagaste hade förlorat köpkraft, och de rikaste hade fått mer köpkraft. SAAB-anställda hade igår vid lunch inte fått lön medan Viktor Muller under förra året tog emot 18 miljoner från SAAB (enligt en artikel i Expressen dagen före seminariet)

Gapet är enklast att visa när man pratar om ekonomi. 1994 läste jag boken av Batra, 1999 var jag på Filippinerna: Benedict hade en tvillingsyster som hette Scholastica; hon var mindre känd men egentligen mer intelligent och kreativ. På Filippinerna finns ett universitet i hennes namn. Ett land som under loppet av tio år gick från att ha hela kapaciteten risodlingar som landet behövde till att inte längre kunna vara självförsörjande; marken köptes upp till odling av ananas och annat som såldes till väst som lyxmat...

Jag går senare till fotspecialisten... Jag berättar om mitt föredrag och hon börjar gråta: Mannen hennes vill skiljas och hon har tagit hand om barn och svärmor... Hon har inte tjänat pengar så hon kan behålla huset och sin klinik... och kan inte heller få lån till ny bostad.

Försämringen för kvinnor har gått i fel riktning de senaste 30 åren. Behövs kvinnouniversitetet? Vi behöver gå djupt in i ekonomisektorn; i Latvia reduceras pensionen och det låter rättvist om man halverar både pensioner och löner. För de fattigaste blir konsekvensen mycket större än för andra grupper... I Norge läggs lokalsjukhus och förlossningskliniker ner. Kvinnor får resa längre och stanna kortare tid. Amningen hinner inte komma igång.

Vi vill bedriva upplysning och forskning; bringa kvinnoforskningens resultat tillbaka till de kvinnor som behöver det i sin vardag.

Kultur – vad är en kultur? Det är länge sedan jag fick en chock när jag läste en svensk ekonom - Gunnar Myrdal. Folk tror att ekonomi är en konkret vetenskap; eftersom vi brukar ord från naturvetenskapen såsom växt och balans. Och från matematiken får vi stora, svårförståeliga formler som påminner om den matematiska vetenskapen. Han gjorde amerikanska regeringen stora tjänster på 60-talet genom att hjälpa till med lagen som gav svarta och vita samma rättigheter i USA: Han menade att man kan inte ha lite jämlikhet. Det är ett enhetligt klart begrepp - antingen rättvis eller inte. Det finns inget "lite rättvisa"!!! Biståndsorganisationer menade att de skulle uppföra sig ekonomiskt som oss i Europa och bli rika och USA gav stora pengabelopp till Sydostasien – men ju mer pengar de gav ju sämre gick det! Vilket framkom i boken "The ugly

American” av Eugene Burdick och William Lederer. Alla pengagåvor i Södra Sahara gjorde de rikaste tio procenten rikare, medan alla andra blev fattigare. Här uppför vi oss riktigt, sänder pengar till investering och produktion, och så blir det fel! Gunnar Myrdal sändes till Sydostasien av den amerikanska regeringen. Han skrev ”Rika och fattiga länder” 1957 och visade att frihandeln ökade skillnaderna mellan rika och fattiga länder. Och nu ökar den i alla länder!

Han visade bland annat att de teorier som vi utvecklat i västvärlden hänger på att vi får billiga råvaror från ett fattigare land. Inom uländerna finns inga länder som sänder dem billiga råvaror. Bara 20 % av indierna kunde då läsa medan läskunnigheten i västvärlden var uppemot 90 %. Därmed kunde indier som skulle reparera traktorerna de fått inte läsa instruktionerna. Samma förutsättningar kunde inte appliceras där som hos oss. Det var dessutom en helt annan kultur med helt andra sociala regler och förståelse mellan män och kvinnor och familjepolitik. Det kan vara andra råvaror som kräver olika verktyg och en annan dagsrytm och årsrytm... I Indien begriper de inte att samerna i Norden har 12 årstider som är viktiga i renskötseln... Det är helt olika förutsättningar och erfarenheter som styr teorierna i de olika kulturerna.

Då detta gick upp för mig fick jag en chock. Jag hade samlat en hel bokhylla med sociologisk, psykologisk och samhällsvetenskaplig forskning. Av män. Freud sa om kvinnor att han inte förstår dem - för det är en mansförebild som finns i huvudet... Och jag började tänka: Kanske kvinnor har en annan kultur? Det är inte samma kultur som gäller för kvinnor som för män. Vad är det då som ska förklara det? Jag tog ledigt i två år och satte mig på etnografiska museet... Och jag fann 116 definitioner av kultur. Jag jobbade med det begreppet - vad är det som går igen?

1. Om språket är olikt; om två grupper använder olika ordförråd och använder symboler och kroppsspråket olik – då är sannolikheten stor att det visar på två olika kulturer. Och när vi säger samma sak så kommer män och kvinnor att uppfatta det olikt. Det tolkas olikt av män och kvinnor. Ord om snö och skare finns inte i Kerala... och det blir inte förstått i den kultur som inte delar det.
2. Organisering av fritid och arbete.
3. Verktyg och resurser - teknologi och pengar. De som har makten över verktyg, datorer, bilar, vapen... De har makten.
4. Tillgången på tid. Den som inte kan bruka sin tid som man vill - som har förpliktad tid - exempelvis att vårda barn anhöriga.
5. Värdesättande av sig själv: Kvinnor värdesätter sig själva lägre. Detta är kulturdimensionerna. Om två grupper står i ett olikt förhållande till varandra inom dessa dimensioner - ja, då har vi kanske två kulturer!

Ruth Benedict sa att varje kultur har sin egen struktur. Familjer, reproduktion, ideal, historia... är alla element i en struktur. Varje kultur har en egen sammansättning av detta, och det påverkar förståelsen av orsak och verkan. En del ser allt i religiösa sammanhang, ekonomiskt, tekniskt... Strukturen och därmed förståelsen av orsak och verkan blir då olikt. Det är få som pratar om detta. Man säger att

kvinnor har intuition. Men det är inte mystiskt – det är kvinnors något annorlunda förståelse om vad som hör ihop med vad!

Vi behöver ett kvinnouniversitet som skärper vårt medvetande, som gör att vi börjar tänka med de grå cellerna vi fått... Och helst innan vi dör! Skandinavien är ett paradiset - tillsammans med Canada är det de länder där kvinnor har fått flest rättigheter till att leva ut våra skillnader.

Negativa mekanismer i penningssystem och ekonomi

Ingrid Rieser och Cecilia Carlsson

Vi har social, ekonomisk och ekologisk kris samtidigt. Det finns många ingångar till varför det är på det här sättet, men vår ingång idag är hur penningssystemet är uppbyggt, konstruerats och upprätthålls.

Den vanliga synen på ekonomin är att se på ekonomin som pengar, och helst med tillväxt. Vårt perspektiv på ekonomi är att se på resurserna: den odlingsbara jordbruksmarken, fiskebestånd, oljeresurser mm... Det är den riktiga ekonomin. Och den växer inte alls!

Pengar är papper och metall. Det är ett praktiskt sätt att byta varor på. Vi tror att det är neutralt, men det är det inte: Hur de skapas och kontrolleras är inte neutralt. I Sverige finns 2 300 miljarder i omlopp, 100 miljarder i form av kontanter. Var kommer resten av pengarna ifrån?

Vi tar ett exempel: I 1600-talets England med borgarkriget och osäkerheten som fanns ville man inte förvara pengarna hemma. Bankverksamheten växte fram och vi använder en fiktiv guldsmed i 1600-talets England som exempel: Han erbjöd sig att ta emot pengar; han kunde erbjuda säker förvaring, han hade vakter. Man fick ett kvitto som visade hur mycket han förvarade. Detta kvitto kunde sen bytas mot varor på marknaden - en förelöpare till våra papperspengar. Men man kunde när som helst lösa in det i guld. Det var praktiskt att gå med papper istället för guldpåsar. Guldsmeden insåg snart att han kunde låna ut delar av detta och få ränta på pengarna; för alla kommer inte samtidigt. Guldsmeden har på ett sätt begått bedrägeri – för han har inte pengarna om alla vill hämta ut dem. Han har fått en inkomstkälla. Han fick en annan idé - om han bara lånar ut kvitton så kunde han få räntor på det... Världshandeln blomstrade och problemet uppstår bara om för många kommer och vill ha sina pengar samtidigt. Det kräver att förtroendet upprätthålls, annars faller allt samman. Det är ett bra system för guldsmeden, handelsmannen - men där finns en hel del osäkerhet. För det finns flera berättigade ägare till samma pengar. Och det är så det moderna bankväsendet fungerar. Det kan vara kontanter eller något som lätt kan omvandlas till kontanter. Eller aktier... Hur mycket en aktie är värd beror på förväntade värdet på tillgångar i företaget... Om förväntningarna går ner är man inte solid längre.

Bankens ägarkapital är det viktiga MEN! Värdepapper, fastigheter och aktier kan vara övervärderade. Det finns flerfaldigt mycket mer pengar i omlopp än underliggande hårdvaluta. Det skapar instabilitet i ekonomin; ansvaret ligger inte hos bankerna som orsakar riskerna (och det är en typ av bedrägeri).

Insatsgarantin i Sverige är 500 000 kr, i Norge 2 miljoner, på Island 100 %. Det gör att vi kan undvika s.k. "Bankruss" - dvs. att folk rusar till banken för att få ut pengarna innan de är slut - men vem betalar? Staten och invånarna... Så om en bank tar för hög risk skapar det inte risk för banken utan för skattebetalarna. Det skapar stabilitet i ekonomin men befrämjar riskfyllt beteende. Det vi såg i bankkrisen nu är att staten måste låna pengar. Island har 100 % garanti - utländska personer har lån i isländska banker som islänningar betalar...

Pengar skapas som skuld... Det leder till mycket hög skuldsättning för hushåll och nationer. Det är en paradox: "As people's financial position gets worse and they take on more debt, the overall availability of loans actually increases (Dyson et al 2010)". Skuld är en fordran på framtiden och representerar värden som ännu inte har realiserats: Det skapar tillväxttvång. Skuld är en fordran på framtiden. När alla pengar är skuld - 95 % skapas som skuld och har ränta på sig. Vad betyder det?

Pengar är den största institution vi har som vi är beroende av för vår överlevnad. Och det ligger i händerna på bankerna och vi har ingen makt att säga att vi vill ha det annorlunda. Det är få som förstår detta. Bankerna är de enda som med laglig rätt att använda pyramidspel...

Effekterna av ränta är att det tvingar ekonomin att växa exponentiellt - t ex omvandla naturresurser i allt högre takt för att hänga med - så skapas en ekologisk kris. Det omfördelar pengar från dem som har skuld till de som äger. Det tvingar ekonomin att växa exponentiellt. Ett exempel: Bankerna skapar tillsammans 10 000 kr som börjar cirkulera i ekonomin, nästa år vill de ha pengarna tillbaka plus räntan... och du får låna mer. Eller konkurrera ut din granne så hon går i konkurs så individen kan klara sig. Men kollektivt är det en brist på pengar hela tiden. Dagens penningmängd är mycket mindre än den penningmängd som ska betalas tillbaka... våra barn har något att göra i alla fall!

Räntepumpen fungerar så att statistiskt sett nio personer betalar mer ränta per månad än de får in i ränteinkomster, medan en person får in mer ränteinkomster än vad den har utgifter varje månad. Så nio går i praktiken till den tionde med pengar varje månad...

Ägande vare sig det är pengar, aktier, fabriker, värdepapper, mark ger ränteinkomster. 99 % av alla resurser ägs av män. Kvinnor är inte bara pengafattigare utan blir också fattigare för varje sekund i detta system. En mycket liten del av världens befolkning äger så mycket att ränta strömmar till dem, andra betalar hela tiden.

Tillväxten har fungerat pga. att vi kunnat använda billig fossil energi osv. Men nu har vi så många fiktiva värden som inte ännu realiserats - en mycket liten real ekonomi. Detta går bara om vi springer fortare och fortare. Det system vi har nu kan inte fungera i nolltillväxt eller sjunkande tillväxt utan att vara i kris. Därför ser vi alla kriser nu; vi klarar inte längre accelerationen i utnyttjade av människor och jordens resurser.

Vad driver oss? Om man läser nationalekonomi får man höra att det är egoism

och girighet... Utgångspunkten är att människans natur är så och sen skapar man det ekonomiska systemet. Jag har inte hittat någon forskning som visar detta... Hur ska vi ordna pengasystemet om människan drivs av egoism och girighet? Vi behöver motivera med morot och piskor... annars gör man inga goda handlingar. I pengavärlden är det räntan som är både morot och piska; sparar du får du ränta, annars får du betala. Man måste också ha kontroll på varenda krona eftersom människor inte vill varandra väl. Resurserna används till kontrollfunktioner. Oerhört många människor arbetar med att kontrollera pengasystemet - eftersom vi utgår från människans egoism och girighet. Vad behöver vi lära oss? Ingenting om pengar - jag blir inte inbjuden till banken för att förstå systemet... men reglerna och att följa dem måste vi lära oss. Globalt är ungefär 99 % av alla pengar hos 1 % av befolkningen. Ungefär 99 % som inte förstår varför... Och så kan vi säga att det stämmer: Folk är egoistiska och giriga till naturen. Vattentätt!

Inom neurofysiologin tittar man på hur olika delar av hjärna reagerar; och det visar att vi blir lyckligast av att ge pengar till någon annan frivilligt. Då mår vi allra bäst enligt denna forskning. Och tänk om det är så att vi drivs av en vilja att tillgodose våra grundläggande behov; mat, vatten, gemenskap, frihet, stöd, mening... Det som vi känner igen hos alla andra människor. Att det är ett djupt grundläggande behov att också våra medmänniskor mår bra.

Om det är så här så behövs ingen ränta. (Det finns en räntefri bank i Sverige som heter JAK; med denna grundsyn.) Vi skulle lägga resurser på att utvärdera och förändra systemet snarare än kontrollera enheterna som rör sig i penningssystemet. I den här kommunen funkar inte detta system, hur kan vi ändra det och tillgodose människors behov ändå... Drivkraften av girighet och själviskhet tar inte vår energi. Och vi skulle ha fria valutor, inte en valuta med monopolstatus. Vi använder väl små eller större system beroende på vad som passar, och de valutor som inte funkar får gå under istället för räddas av skattebetalarna. Vi skulle ha ett demokratiskt och frivilligt bidragssystem. Jag skulle själv välja var mina skattepengar går; jag stöttar det här sjukhuset, eller jag gillar den här Waldorfskolan. Vad kan vi lära oss? Vi har en miljard människor som lider av undernäring. Vi behöver göra om pengasystemet så att det tillgodoser behov. Det är en utvärderingsprocess. Då skulle vi ha en ganska jämn resursfördelning. Räntan fördelar mycket mer pengar än bistånd. Räntan fattiga länder betalar är mycket större än biståndet de får... Det skulle förmodligen jämnas ut rätt snabbt. Vi skulle inte behöva konkurrera ut varandra för att vi har en kollektiv pengabrist. Det skulle vara praktiskt möjligt för oss att leva i fred med varandra. Vi skulle få en hållbar användning av resurser när tvånget på att ekonomin ska växa är borta. Vi kan samarbeta istället för att konkurrera för att överleva. Då kan vi säga vad var det vi sa - det här var våra drivkrafter: Att tillgodose människans grundläggande behov och bidra till andra frivilligt.

Om härskartekniker

Berit Ås

Teorin om de fem härskarteknikerna verkar passa i alla länder med homogen befolkning. Jag tror jag har varit i 60 länder - och oavsett var jag är säger de att de känner igen sig. Kvinnorna var väldigt centrala under protesterna i Egypten - men

sen knuffades de tillbaka. Jag vet inte hur många gånger jag upplevt att kvinnor sätter igång saker och lyckas - men sen tar männen över och kvinnorna blir osynliggjorda. Det gäller både små grupper och nationellt.

1969 gjorde man en översikt i Norge över hur lön och kapital fördelar sig i den norska befolkningen: De lägsta 50 % hade tillgång till 6 % av resurserna... Detta är helt osynliggjort. Kvinnor har blivit fattigare och fattigare. Ravi Batra har funnit att de 10 % som har de lägsta inkomsterna miste 16 % i köpkraft under åren mellan 1980 till 1992, medan den översta tio procenten ökade sin köpkraft med 16 %. De översta 1 procenten ökade under samma tid sin köpkraft med 50 %. Kvinnor har stått för 75 % av allt livgivande arbete! Detta visste vi i FN i Mexico City 1975 under FN:s första kvinnokonferens.

Gabriella är en förening med 40 000 kvinnor i Sydostasien som protesterat mot handel med kvinnor. Man har räknat ut 1981 vad vinsten är på ris – men också vinsten av försäljningen av kvinnor... Mest tjänar man på att sälja vapen. Narkotika kommer på andra plats - på tredje plats kommer vinsten av att sälja kvinnor... Som nummer fyra kom vinsten av att sälja läkemedel. (Det var längesen - vinsten är högre idag.)

Som politiker trodde jag att det var innehållet i mina förslag som gjorde att de inte gick igenom - entreprenörskap, ekonomi, att bygga vägar och sånt är "riktig" politik. Medan det jag tog upp hörde privatlivet till. Så tänkte jag tills jag upptäckte att två manliga politiker inte ens lyssnade på vad jag sa. Inom socialpsykologin upptäckte man att manliga och kvinnliga studenter efter en debatt kom ihåg helt olika: Kvinnorna kom ihåg både det männen och kvinnorna hade sagt. Männen mindes bara det som männen hade sagt. Jag tänkte då - pratar vi för tyst? Eller använder vi ett annat språk? Vad i himlens namn är det som gör att det kvinnor säger inte hörs!? Är det internationellt likadant? En kvinnlig läkare i Genève som jag pratade med sa att det var samma där; "när jag pratar minns ingen vad jag sagt". Som norsk representant skrev hon stora och viktiga rapporter för ILO. Hon sa: "Om jag sätter mig på första bänk och direkt efter föredraget räcker upp handen tänker jag att de ska se mig - men då tittar de längre bak för att se om det finns någon som kan komma med förnuftiga kommentarer. Och sitter jag längre bak ser de mig inte heller..."

Jag kom som delegat till FN 1973, och jag fann att enligt regelverket kunde varje delegat inkalla pressen. Så jag gjorde det, det hade ingen norrman gjort förr. Jag blev hörd på både radio och TV i USA... Man måste utnyttja varje möjlighet man har.

När jag pratade på möten i lokallaget i mitt parti la jag sen märke till att hela församlingen tittade upp i luften. Någon kliade sig i örat eller gäspade. Det var så tydligt att de inte lyssnade på vad jag sa. Läkaren bredvid mig – som senare blev hälsodirektör i Norge - gäspade, satte händerna i pannan och tittade ner i sina papper när jag tog ordet. Sen viskade han med grannen. När jag fortsatte ändå blev han så trött att han sträckte på sig, började läsa tidningen och strök under. Sen reste han sig, klappade på byxfickan för att se efter om han hade småpengar - och gick för att köpa läsk. Han pratade lite med någon längre ner. Han tänkte väl att "när han kom tillbaka skulle Berit vara klar" Men jag såg inte vad som hände.

Jag pratade med någon som sa till mig att "använda faget" (= facket på norska, men det kan också betyda ämne). Jag missförstod honom; jag trodde han menade mitt ämne - psykologi - men han menade facket. Men när jag använde mig av mina kunskaper inom psykologin såg jag plötsligt att han bara gjorde detta med mig. Jag drog min stol tillbaka lite så jag kunde se allt han gjorde. Jag gick hem och tränade på att göra likadant. Jag lämnade ett skriftligt förslag med många underpunkter. Jag visste att han skulle prata länge, så jag började med dessa "bandittricks". Jag var så nervös, trodde att någon skulle säga till mig. Jag gjorde som han - men lite mer feminint. Jag viskade med grannen, skrattade, läste... Först senare undrade jag om han var lika illa berörd som jag var när han gjorde så mot mig? Han som hade mest makt på mötet var gynekolog i kommunen. Han reste sig och sa: "Jag förstår inte detta, Hans Hansen? Du brukar alltid ha rätt, men idag tycker jag att det är Berit Ås som har rätt". Och när bjällerkon sagt något följer andra efter, så när han sagt detta instämde flera. Till slut var alla eniga om att jag hade rätt. Då lägger Hans Hansen armen över skuldran på mig och säger: "låt det bli enstämmigt då.". Jag kände mig helt förstörd och jag tänkte att detta gör jag inte en gång till. Jag hade inte använt talspråket - bara kroppsspråket...

Vi hade en annan kvinnlig partiledare som sa att det verkar som männen har bomull i öronen när jag pratar - de minns inte. Varför hör inte männen på vad vi säger? Teorin om härskarteknikerna var från början en kroppsspråksteori. Men var det något med språket? Pratar kvinnor på ett annat sätt?

Kerstin Nordin Thelander (1982, Svenska Dagbladet) gjorde en undersökning i riksdagen. Hon undersökte hur man använde språket från talarstolen i riksdagen. Hon kom fram till att män använde 470 ord, kvinnor 620. De 10 vanligaste orden för män var:

- företag, jag, industriministern, produktion, undan, han, Svensson, Erik, statliga, arbetsmarknadsministern.

De 10 vanligaste orden för kvinnor var:

- barn, kvinnor, föräldrar, utbildning, skolans, alla, behov, barnen, elevernas, platser.

Ursprungligen trodde hon att det var skillnad mellan partierna men fann ingen skillnad, inte heller när hon jämförde med hur länge man suttit där - hon fann ingenting. Först när hon undersökte skillnader mellan kvinnor och män fann hon att män använde färre ord oftare. Kvinnor hade ett större ordförråd. Frågan är om kvinnor har ett större ansvarsområde, jämfört med män som ofta fördjupar sig i stort sett i sitt yrke? Kerstin såg att de tio viktigaste orden män använde var väldigt olika från de tio vanligaste orden kvinnor använde... Och detta var från talarstolen i svenska riksdagen! Gro Harlem Brundtland sa vid en intervju att det var en sak hon inte kunde förstå, och det var att hon efter mötet med statsråden hade jämfört sina anteckningar med de andras; hennes anteckningar liknade de tre kvinnliga statsrådets - men var olik de manliga statsrådets...

Kvinnor och män talar olika, och när vi pratar likadant så tolkas vi olika. När vi uppträder "som män" så blir det bestraffat. I vår jämställdhetspolitik har vi lärt oss att "om vi gör det som män blir vi belönade på samma sätt". Men det är inte sant.

De kvinnor som har trott det har inte löst koden: LO-ledaren blev utkastad och kvinnan som gick till Sydpolen blev utkastad. Hon hade makeup och sa att det var en härlig tur. Vad ska man göra med en kvinna som är snäll och blid och inte ser utmattad ut och säger med hes andning "Jag klarade det?" Hon skrev sen en bok om att snälla flickor inte går till Sydpolen...

Förlöjligande är en härskarteknik: Den är livsfarlig för en kvinna att använda. De blir kallade bitch. Men kvinnor blir förlöjligade utan att något händer. Jag blev förlöjligad i TV: "När Berit vifter på puppen så går SV upp i galuppen". På det svarade jag att jag undrade vilka två kvinnliga reportrar som kunde ha benämnt vilken kroppsdel en manlig partiledare skulle ha viftat med för att gå upp i "stati-stiken"? Mäns kroppar är privata och ska inte nämnas eller göras till en lustighet. Det kom fem brev till TV-reaktionen om att jag, Berit Ås, inte borde få vara med i TV om jag talade så fult. Men jag hade ju inte sagt något fult ord! Kvinnans kropp är ett objekt, men inte mannens. Att förlöjliga män är nästan omöjligt.

Vi fick en gång en naken staty av en kvinna som det var tänkt att vi skulle låta stå ute så att alla fick se den... Vi reagerade med att köpa en manlig skylddokka. Sedan vi fått en sån fantastisk gåva så bestämde vi oss för att ge något tillbaka... Det gjordes vid kommunens julmiddag 1973, där vi kvinnor i kommunstyrelsen överlämnade vår staty. Ordföranden avtäckte statyn; en ung man som var guldfärgad. Han hade ett organ som var väldigt långt och hängde rakt ner. Den manlige ordföranden svalde och frågade - vem är konstnären? Och vem har stått modell? Då reste sig Jane Myckle, som tillverkar marionettdockor, upp och sa att "det är jag som har laget honom; men jag har inte haft någon modell utan jag har tagit det helt efter mitt eget minne..." Det blev öronbedövande tyst. Hovmästaren var illa berörd och sprang fram med ett av servitrisernas spetsförkläden och knöt över magen på guldpojken. I Aftenposten blev könsorganet retuscherat... Hovmästaren flyttade honom till en korridor i källaren. Jag fick med mig Jane ner i källaren för att ta kort innan han försvann helt... Jane visade mig då hur hon hade gjort en upphissningsanordning för könsorganet - men den vågade kvinnorna i kommunstyrelsen aldrig använda...

Återhållande av information - isländska kvinnor fyllde gatorna under den ekonomiska krisen, men det kommer inte fram i några andra skandinaviska media.

Att påföra kvinnor skuld och skam: Ju mer kvinnor blir slagna desto mer skam känner de... Vi lever i en könsuppdelad värld. Att lura oss att tro att jämställdheten är här och att vi har samma möjligheter var vi än lever är felaktigt. Vi måste komma till en ny medvetenhet om att det inte är så som patriarkatet säger... Kvinnor görs till objekt, det är något vi måste lyfta fram, och våldet mot kvinnor - och hot om våld i krig och fred. Det krävs kreativitet och humor för att komma vidare.

Tjejjourer och kvinnojourer i Sverige
(ROKS - Sveriges kvinnojourers riksförbund)
Beatrice Unander-Scharin

Beatrice Unander Scharin: Jag jobbar på Tjejjouren Ronja I Västerås. Vi har en kvinnojour och en tjejjour i samma hus. Tjejjourerna är en plats skapad av tjejer för tjejer. Det är ett samarbete med kvinnojourer eller egna föreningar. Syftet är att ge stöd till tjejer som varit utsatta för våld, gå ut med förebyggande arbete i skolorna. Bilda opinion mot mäns våld mot kvinnor med fokus på tjejers utsatthet. Det finns cirka 60 tjejjourer i Sverige. Sedan maj har två nya tjejjourer startats. Tjejjourer saknas fortfarande på många orter.

Det vanligaste jag möter är våldtäkt och sexuella övergrepp från barndomen. Det handlar om våld i familjen, även pga. hedersförtryck. Men det är en liten del av dem som kommer. Vi arbetar förebyggande och attitydförändrande. Vi går ut i skolor och informerar i klasser.

Vi ger tjejer möjligheten att träffas på trygga platser; vi kan försöka hjälpa tjejerna att ha en beredskap men kan inte rädda dem från något. Vi arbetar opinionsbildande, för ut till politiker och media. Vi informerar om våld, våldtäkt, feminism och vad en tjej kan få för stöd. Vi har tjejgrupper där vi arbetar med att stärka tjejer, prata om våld och inspirera. Det går väldigt bra att prata med både tjejer och killar om detta. Men det händer att både tjejer och killar säger att vi ljugar. Och då får vi en chans att visa att det inte är så som de tror... I tjejgrupper får tjejerna gå ifrån undervisningen och vi pratar om sex, sexualitet, relationer - och alltid kommer vi in på våld och förtryck i någon form. Det vanligaste tjejer säger (via anonyma lappar) att de vill ta upp är sex, gränser, våld i relationer. Våra mål med tjejjourerna är att bidra till ett mer jämställt samhälle, att tjejer förstår att de förtjänar att bli behandlade med respekt. Vi försöker lära oss mer om vad exempelvis tjejers självskadebeteende beror på; dessa tjejer har ofta varit med om våld, har haft en enorm press, höga krav, och har en stark känsla av att aldrig duga som de är. För att man ofta inte duger som man är...

Mål med verksamheten:

- Att lyssna
- Tillåta tjejer att berätta sina historier utan att bli ifrågasatta eller dömda
- Hjälpa henne att se vad som orsakar hennes känslor av skuld och skam
- Hjälpa henne att se och använda sig av sina rättigheter
- Hjälpa henne att se hur hon kan förbättra sin situation
- Ifrågasätta de normer som begränsar hennes liv

Det är ingen som vill lyssna på en tjej som blivit våldtagen - så är situationen idag i Sverige. Ju yngre man är ju mindre har man att säga till om. Vi vill hjälpa dem att se vad de själva kan göra. Och att se de normer som begränsar - kulturella, religiösa, osv. Tjejer ska ha sex men inte med för många... det är en svår balansgång för dem.

Vi har också en hemsida (www.tjejjouren.se)

Målen för hemsidan är:

- Att stärka tjejer och unga kvinnor
- Att synliggöra tjejjourerna och arbeta tillsammans med en enad röst

- En mötesplats på nätet - där unga redan tillbringar mycket tid
- Ge möjlighet till alla tjejer att kontakta en tjejjour
- Möjliggöra för tjejer att bli sedda och hörda

Mäns våld mot kvinnor

Tove Smaadahl

Jag arbetar för Krisesentersekretariatet (motsvarande ROKS) i Norge. Vi är lite annorlunda organiserade i Norge än i Sverige; vi har krisesenterlova; en lag som säger att kommunerna är skyldiga att ge stöd till kvinnor, män och barn. Men de flesta kommuner prioriterar inte uppgiften. Även där det finns utarbetade handlingsplaner, är det oklart om de används. Samtidigt läggs krisesentre ner, särskilt de små. Lagen ska förbättra utbudet av hjälp för dem som är utsatta för våld, men det statliga stödet är inte öronmärkta. Anställda på dessa center sägs upp, man försöker sälja platser för att få in pengar eller de används för andra brukare än de som varit utsatta för våld. Flera center begränsar vem som kan komma dit, och brukarna krävs på betalning. När kommunerna övertar krisesentrene, får de ansvaret och makten. Sentrene går från självständiga enheter med stöd från stat och kommun till att underställas kommunala regler. Kommunen kan driva dem själv eller köpa tjänster från andre center - vilket medför centralisering. Det är viktigt i lagen att inte bara våldsutsatta kvinnor, men också män, ska få motsvarande hjälp. Men vi vet väldigt lite om vad de behöver - och de kan inte vara på samma plats. Många kvinnor skulle då inte kunna komma. Män måste få egna erbjudanden - vilket medför ekonomiska och administrativa utmaningar för kommuner som har svårt att klara detta. Under 2010 använde 37 män tio center, medan 12 center stod tomma. Det är dålig användning av den strama kommunala budgeten.

I samarbetet med facket i Norge hade vi en kampanj som vi kallade: Han slår - vi betalar. Vi argumenterade för att det är viktigt att ta reda på vad detta kostar samhället. Vi fick kritik för att vi säger att det är män som slår när det även finns det omvända? Mäns våld och övergrepp mot kvinnor är en klar indikator på bristande jämställdhet i ett samhälle.

Sexuella trakasserier, psykiskt och fysiskt våld, våldtäkt, incest, hot, könsstympning, tvångsäktenskap, pornografi, prostitution, handel med kvinnor och dråp är ord som beskriver de största kriminella handlingar som begås mot kvinnor och barn i hela världen. Kvinnor, oavhängigt av var de lever, hur gamla de är eller vilken status de har är utsatta för våld.

Globalt sett har var tredje kvinna varit utsatt för missandel, sexuella övergrepp eller andra former för våld i loppet av livet. Överfallsvåldtäkter räknas som det riktiga våldet - men 7 av 10 våldtäkter begås i privata hem (Enligt polisens källa)

1.8 miljoner nätter har kvinnor och barn bott på krisesenter sen 1992. Och vi har inte krig! Vi har inte fått ned antalet kvinnor och barn som behöver fly från sina hem sedan 1992...

2075 personer hade tillsammans 2527 uppehåll på ett krisesenter i 2010. Av dem var 37 män.

51 % av dem som sökte skydd hade tillsammans 1994 barn som bodde på ett krisesenter.

63 % av dem som sökt skydd hade invandrarbakgrund - 23 % av dessa var gifta med etniskt norska män. De reser till länder där kvinnor är fattiga och sårbara...
2 278 personer kom tillsammans på 8154 dagsbesök

Av de 2 527 som sökte skydd på krisesentre anmälde 32 % förhållandet till polisen år 2010. år 2006 anmälde bara 28 %... 66 % anmälde själva medan det blev en offentlig anmälan i 26 % av dessa ärenden. 40 % av uppehållen ledde till att kvinnan sökte egen bostad, 19 % gick tillbaka till partnern, och 14 % flyttade till släktingar vänner.

Var fjärde kvinna har varit utsatt för en eller annan form för våld eller hot om våld i Norge visar en undersökning genomförd av NIBER och NTNU (maj 2005).

Undersökningen visar att både män och kvinnor uppger att de har varit utsatta för våld från närvarande eller tidigare partner, och att det våld kvinnor blivit utsatta för är långt grövre än det våld män uppger att de utsatts för.

94 % av kvinnorna som kom till krisesentrene hade varit utsatta för våld upprepade gånger. Det är en större andel av de etniskt norska som uppger att misshandeln varat i fem år eller längre.

2000-2011 blev 93 kvinnor dödade av sin partner/ex-partner. (7 män har blivit dödade av kvinnor under samma tid.) Den farligaste fasen är i separation; 58 % av morderna begås i samband med en separation. Vanligaste mordvapnet är kniv, sen skjutvapen, på tredje plats kommer kvävning.

Utan fyra siffror - gömd, glömd och hotad till livet. Om utvisade, hedersmordhotade kvinnor.

Anita Dorazio

De kvinnor och barn som Anita möter i asyl och flyktingarbetet beror på statens våld mot dessa kvinnor. Vi har en lag men tillämpar den inte. Politikerna har sagt i 25 år att lagen tillämpas - men den läses som fan läser bibeln. Och konjunktur-anpassar den... Man låser in flyktingar som sökt skydd - men de är inga brottslingar! Man ska ha rätt till fristad från förföljelse. Deportation ska enligt lag inte ske om denne riskerar att utsättas för våld. Endast 18 % har fått stanna av dem som söker asyl senaste året (i grundärendet; ngt fler får stanna efter överklagande). De som överklagar till domstol och kammarrätten där blir bifallsfrekvensen mellan 5 och 8 %. (Gäller senaste året). Det är statens sätt att säga att du inte är välkommen. De flesta kvinnor har varit utsatta för grovt våld; våldtäkter och förföljelse; ibland av den egna familjen, t ex pga. att man velat skilja sig. Om de skiljer sig innan två årsgränsen får de inte uppehållstillstånd. Det är schablon-artade beslut.

Vi söker bland er i publiken medborgarrättsvittnen som sitter med och lyssnar och ställer frågor... Då blir beslutshandläggarna försiktigare... Det betyder väldigt mycket att man förstärker biträdet i ärendet genom att lyssna och ställa frågor – och lyssna på tolken som kanske inte pratar svenska ordentligt.

Utredningarna är ofta undermåliga. Har du inte pass är du inte trovärdig, igen - då "finns migrationsverket ingen anledning" att lämna ut pass och det blir moment 22 för de sökande. Enligt Europadomstolen ska tortyr, övergrepp och våldtäkt

kunna accepteras som asylskäl. Vi har blivit fällda 18 gånger av Tortyrkommittén i Genève (CAT) för att vi skickat tillbaka människor till länder där de riskerar att utsättas för tortyr igen.

Migrationsverket svarar att kommitténs utredning är för vaga, udda eller ovanliga. Man anser sig kunna strunta i vad de säger. Tala om härskarteknik! Här begås övergrepp mot de mest utsatta; flyktingkvinnorna och deras barn. En trettonårig flicka hade levt gömd i fyra av de sju som hon varit i Sverige. Hon intervjuas och man frågar henne varför hon kom till Sverige. Hon är nästan autistisk men svarar dock. Kommer du ihåg honom? Nej, vill inte komma ihåg heller. Varför vill du inte komma ihåg honom. Varför ska jag komma ihåg någon som försökt döda min mamma? Vad skulle du göra om du kom tillbaka till Turkiet? Ta livet av mig... Vad är du rädd för? Förlora min mamma, jag kan inte leva. För att de kommer döda din mamma? Ja... osv. En lång intervju. Så här ser det ut för barnen...

Mamma hade anmält till polisen och levt i en källare innan de flydde. De fick till slut uppehållstillstånd - ett fall som vi i Asylkommittén jobbat med nästan sedan de kom. Kvinna efter kvinna har kommit till kliniken för papperslösa, med sina apatiska barn som de tvingas mata med en sond genom näsan... Migrationsdomstolen är ingen domstol; i en vanlig domstol behöver man bevis för att fälla. Här är det precis tvärtom. Den vanligaste motiveringen är att de ska vända sig till hemlandets rättsvårdande myndighet. Med den här omvända bevisvärderingen blir det Kafka/moment 22.

De har inte sina fyra sista siffror och de får därför inte hjälp på kvinnojourerna - som inte får ersättning för dem från stat och kommun. Min högsta önskan är en stiftelse där vi kan jobba med deras ärenden. En öppen fristad. Öppet försvar för dessa människor. Hellre fria än fälla är omvänt här, när de flesta avvisas. Jag vill uppmana er att också bry er om dessa våra medmänniskor...

Kvinnor enligt Sharia har inte rätt till skilsmässa om inte mannen ger sitt samtycke. "Annan särskild anledning" finns i den humanitära lagen; det är en formulering som vi tycker man kan använda för våldsutsatta kvinnor om man vill tillämpa lagen generöst. Det var inte meningen att den humanitära paragrafen skulle tolkas så hårt; där ska man ha en lägre ribba för att få stanna. I verkställighetsärenden - där borde detta gälla men paragraferna tillämpas inte generöst. Tvåårsregeln är förskräcklig, kvinnorna måste gå under jorden för att inte deporteras.